

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zna-
teční stížnost státního zastupitelství do rozsudku lichevního soudu při
krajském soudě v Jihlavě ze dne 4. ledna 1921, jímž byl obžalovaný podle
§ 259 čís. 3 tr. ř. sprostěn z obžaloby pro přečin dle čís. 4 §u 11 zákona
ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n. a pro přestupek dle odstavce
prvého § 7 téhož zákona — mimo jiné z těchto

důvodů:

Ani zmatek, uplatňovaný s hlediska § 281 čís. 9 a) tr. ř., že totiž obža-
lovaný nalézal se jen v nouzi, snad tísnivé, nikoliv však v takové situaci,
že záchrana jeho a jeho rodiny byla odvislou jen od spáchání trestného
činu, a že tento byl posledním prostředkem spasným, není odůvodněn.
Nouzí ve smyslu § 2 lit. g) tr. zák. rozumí theorie i praxe případ kolise
povinností nebo zájmů, v němž někdo sebe neb jiného z těžkého a bez-
prostředního nebezpečí jedině tím může zachrániti, že spáchá čin trestný,
při čemž hodnota statku vydaného v nebezpečí značně převyšuje statek
obětovaný (viz Lammasch, Grundriss des Strafrechtes, III. vydání, str. 43
a Stoss, Lehrbuch des österreichischen Strafrechtes, II. vydání, str. 152
a násl., rozhodnutí z 19. února 1921 Kr I 601/20). Lichevní soud zjistil
v tomto směru, že obžalovaný vrátil se v únoru 1920 z vojenské služby,
že neměl žádného majetku, žádné státní podpory, že nemalezl zaměstnání
ani ve svém oboru ani jakékoliv jiné, ač je hledal, že ucházel se o jakou-
koliv práci, této však nenalezl, že se měl starati o manželku a tři děti
ve věku 2, 6 a 8 let, že manželka vzhledem na útlý věk posledního děcka
rovněž žádného zaměstnání neměla a žádnému zaměstnání věnovati se
nemohla, že vyčerpav všechny své úspory, i úspory své manželky a že
takto nalézal se v bídě, již nezavinil. Když tedy obžalovaný za těchto po-
měrů, vyčerpav všechny prostředky, vedoucí k uhájení existence jeho
i jeho rodiny, nemaje docela žádného majetku a nacházeje se takto v ta-
kové nouzi, jež těžce doléhala naň a jeho rodinu, ohrožovala ho i ji, volil
poměrně nejméně zavržitelné prohřešení proti trestním předpisům, pak
právem uznal nalézací soud na neodolatelné donucení, neboť pro něho
jediným východiskem z tísně bylo spáchání zapovězeného činu, poměrně
nejmírnějšího a nejméně zavržitelného.

Čís. 804.

Předražování (zákon ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n.).

**Pletichy podloutným obchodem moučnými výrobky státem zabave-
nými a předražování požadováním přemrštěné ceny za ně.**

(Rozh. ze dne 20. dubna 1922, Kr II 596/21.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací vyhověl po ústním líčení zna-
teční stížnosti státního zastupitelství do rozsudku lichevního soudu při
krajském soudě v Uherském Hradišti ze dne 6. května 1921, jímž byli
obžalovaní Josef S., Marie K-ová a Marie G-ová podle § 259 čís. 3 tr. ř.
sproštěni z obžaloby pro přečin řetězového obchodu dle § 11 čís. 4 zákona
ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n. a pro přestupek předražování dle

§ 7 čís. 1 téhož zákona a obžalovaný Josef S. mimo to pro přečin pletich dle § 11 čís. 4 citovaného zákona, zrušil napadený rozsudek a vrátil věc nalézacímu soudu, by ji znovu projednal a rozhodl.

Důvody:

Rozsudek zjišťuje, že obžalovaný Josef S., pekař v N., nakupoval v prosinci 1920 od sedláků bílou mouku po 6 K za 1 kg, že z ní pekl chléb a rohlíky a to z 1 kg buď pecen chleba ve váze 1½ kg nebo 26 rohlíků a že prodával chléb po 12 K, rohlíky po 50 h. O obžalovaných Marii K-ové a Marii G-ové, obchodnicích v K., zjišťuje rozsudek, že prodávaly chléb dále po 13 a 14 K, rohlíky pak po 60 h, při čemž z rozhodovacích důvodů rozsudkových lze souditi, že šlo o chléb a rohlíky, napečené obžalovaným S-em z oné mouky, jím nakoupené a jmenovanými dvěma obžalovanými dále prodané. Z obžaloby, vznesené na všechny tři obžalované pro přečin řetězového obchodu dle § 11 čís. 4 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n. a pro přestupek předražování dle § 7 čís. 1 téhož zákona, na Josefa S-a mimo to i pro přečin pletich dle § 11 č. 4, lichevní soud obžalované dle § 259 čís. 3 tr. ř. vesměs sprostil dle rozsudkových důvodů proto, že dle jeho názoru obžalovaný S. byl jako pekař oprávněn k výrobě a k prodeji chleba a pečiva, a že také obžalované K-ová a G-ová byly jako obchodnice smíšeným zbožím oprávněny, chlebem a pečivem obchodovati, pročez prý jejich jednání nezakládá skutkové podstaty řetězového obchodu, nýbrž jen přestupek správní. Ceny, obžalovaným za chléb a rohlíky požadované, nepokládá lichevní soud dle rozsudkových důvodů za zřejmě přemrštěné, proto, že zisk obžalovaného S-a byl mírný a že obžalované K-ová a G-ová, nad jichž ziskem ve výši až 20 proc. se jinak sám rozsudek pozastavuje, musily při drobném prodeji počítati s větší ztrátou, spojenou s tím, že se pečivo poláme nebo neprodá. Výrok rozsudkový, pokud jím obžalovaný S. sprostěn byl z obžaloby pro přečin pletich, není v rozhodovacích důvodech vůbec nijak odůvodněn. Zmateční stížnost státního zastupitelství, opírající se o jediný důvod zmatečnosti čís. 9 a) § 281 tr. ř. je plně odůvodněna. Stížnost uvádí správně, že v kritické době nebyl obchod tuzemskou moukou volný, nýbrž že ji hospodařil stát; byloť šem 1 nařízení vlády republiky Československé ze dne 11. června 1920, čís. 390 sb. z. a n. mimo jiné i veškeré obilí, nalézající se v oblasti Československé republiky, jakož i veškeré mlýnské výrobky zabaveny ve prospěch státu a to dle § 4 s tím účinkem, že se zabavené předměty nesměly ani zpracovati... ani dobrovolně nebo nuceně zciziti. Šem 2 téhož vládního nařízení byly však zabaveny ve prospěch státu také plodiny a výrobky, uvedené v § 1, tedy i obilí a mlýnské výrobky původu cizozemského, jakmile překročily hranice zdejšího státního území, a to i ty, jež se dostaly na území státu před tím, než nařízení nabylo platnosti, a dne 1. července 1920 se na něm nalézaly. Nesejde tudíž na tom, nebylo-li dle rozsudkových důvodů prokázáno, že obžalovaným K-ové a G-ové bylo známo, že obžalovaný S. pekl chléb a rohlíky z mouky tuzemské. Netřeba pak vzhledem k ustanovení § 4 vládního nařízení, z něhož výjimky stanoví § 5 pouze ve prospěch držitelů zemědělských podniků a mlýnů, blíže doličovati, že se účinky zabavení dle onoho ustanovení vztahují i na živnostníky a obchodníky, jinak k výrobě chleba a pečiva a k ob-

chodování těmito výrobky oprávněné tak, že jim bylo dle § 14 nařízení vlády republiky Československé ze dne 2. září 1920, čís. 499 sb. z. a n. dovoleno zpracovati mlýnské výrobky za účelem výdaje výrobků přímo spotřebitelům pouze z příslušných přidělů okresních obilních úřadů a jen tyto výrobky spotřebitelům dále prodávati; podrobné předpisy, vztahující se ostatně jen na výrobu a prodej chleba, obsahuje, pokud jde o kritickou dobu, citované vládní nařízení, jehož § 21 v druhém odstavci stanoví, že o tom, zda se smí vyráběti a prodávati po živnostensku drobné pečivo (žemle, rohlíky a pod.), rozhodne ministerstvo pro zásobování lidu, dle celkového stavu zásobování. V době, o kterou jde v tomto případě, v prosinci 1920, výroba a živnostenský prodej drobného pečiva ještě dovoleny nebyly. Ve smyslu § 9 citovaného vládního nařízení bylo možno opatřiti si mlýnské výrobky a chléb pro nesamozásobitele pouze na úřední výkazní lístky na chléb a mouku, podnikům živnostenským a jiným, zpracujícím mlýnské výrobky za účelem výdaje výrobků přímo spotřebitelům, pak dle § 14 téhož vládního nařízení pouze na lístky odběrní. Těmto předpisům a ovšem i zásadním ustanovením § 4 vládního nařízení čís. 390 Sb. příčílo se tudíž počínání těch, kdož zabavené obilí nebo mlýnské výrobky opatřovali si jinou cestou, než na základě úředních přidělů k tomu cíli, by z nich vyráběli a dále prodávali nedovoleně chléb nebo jiné pečivo, a stejně i počínání těch, kdož chléb nebo jiné pečivo takto nedovoleně dále prodávali, byť se tak dělo u provozování živnosti či obchodu. Tento ráz mělo i počínání obžalovaných, poněvadž šlo o nedovolenou výrobu a rovněž nedovolený kup a prodej chleba a rohlíků, vyrobených z mouky, kterou nakupoval obžalovaný S. dle rozsudkového zjištění přímo od rolníků, které se mu tudíž nedostávalo cestou úředních přidělů a na lístky odběrní. Zmateční stížnost označuje případně tento způsob nákupu mouky jako nákup pod rukou, který dodával zároveň počínání všech obžalovaných rázu jednání pokoutního. Takovéto jednání zakládá však jakožto jednání, které hledíc k poměrům vyvolaným válkou, vybočuje z mezí řádného a solidního, předpisům státní správy vyhovujícího obchodování, skutkovou podstatu pletich, předpokládajíc arcí, že bylo zároveň způsobilým, stupňovati cenu předmětu potřeby. Pojmu úmyslnosti, kterou jednání takové provázeno býti musí, odpovídá již pachatelovo vědomí, že jedná proti oněm předpisům, že tedy svým jednáním vybočuje z mezí řádného a solidního obchodování a že jednání to je způsobilým, stupňovati cenu předmětu potřeby. Veškeré tyto pojmové znaky pletich vykazuje jednání všech obžalovaných, kteří se, pokud jde zejména o subjektivní stránku jich činnosti, ani nehájili v ten smysl, že by jim ony předpisy státní správy o zabavení obilí a mlýnských výrobků a o omezení, pokud se týče vyloučení výroby a živnostenského prodeje chleba a drobného pečiva, nebyly bývaly známými. Moment dodávající jednání všech obžalovaných způsobilosti, stupňovati ceny předmětů potřeby, spočívá v tom, že chléb i rohlíky vyráběny byly z mouky, nakupované obžalovaným S-em dle rozsudkového zjištění po 6 K za 1 kg, tudíž za cenu, převyšující velmi značně ceny, pro mouku úředně stanovené (pro kritickou dobu nařízením presidenta zemské správy politické v Praze ze dne 17. dubna 1920, č. 18-M-3557, čís. 258 sb. z. a n.), následkem čehož pak ovšem i cena, za kterou prodáván byl obžalovanými chléb, z mouky té vyrobený, přesahovala stejně značně odběrní ceny, úředně pro chléb stanovené pro kriti-

ckou dobu Šem 1 nařízení vlády republiky Československé ze dne 2. září 1920, čís. 500 sb. z. a n. Je sice pravda, že obžaloba zněla proti obžalovaným K-ové a G-ové pouze na přečin řetězového obchodu; než nehledě k otázce, nyní arci bezpředmětné, nebylo-li by spíše na místě bývalo, stíhati jen pro pletichy, bylo vzhledem k § 262 tr. ř. povinností lichevního soudu, obírat se i bez podnětu se strany veřejného žalobce otázkou, nezakládá-li jednání obžalovaných skutkovou podstatu pletich, to tím spíše, uváží-li se, že dle slovního znění § 11 čís. 4 zákona o trestání válečné lichvy je řetězový obchod pouhou odrůdou pletich. Pokud pak jde o přešupek předražování dle § 7 čís. 1 lichevního zákona, rozhoduje arci soud ve smyslu § 18 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 567 sb. z. a n. o tom, je-li cena zřejmě přemrštěná, podle volného uvážení všech okolností. V tomto případě dospěl lichevní soud k přesvědčení, že ceny, požadované obžalovanými za chléb a pečivo, cenami zřejmě přemrštěnými nebyly, výhradně úvahami o zisku, kterého při tom obžalování docílili. Postup ten dlužno označiti jako právně pochybený, neboť soud při tom úplně přehlédl, že i prodejní cena, která nabývacích nákladů přespříliš nepřevyšuje a která prodávateli neskytá zisku nemírného, může býti cenou zřejmě přemrštěnou tehdy, byly-li zřejmě přemrštěny již ceny nabývací. Z tohoto hlediska bylo na místě řešiti otázku i v tomto případě, v němž u obžal. S-a nákupní cena mouky, u obžal. K-ové a G-ové pak nákupní ceny chleba i rohlíků byly cenami zřejmě přemrštěnými, převyšující velmi značně ceny, pro mouku a chléb úředně stanovené, a dosahující také u rohlíků, vyrobených z mouky takto draho nakoupené, výše zřejmě přemrštěné. Bylo proto oprávněné zmáteční stížnosti vyhověti a rozsudek jako zmátečný dle č. 9 a) § 281 tr. ř. zrušiti. Ve věci samé rozhodnutí nebylo však zrušovacímu soudu možno, jelikož v rozsudku a v jeho rozhodovacích důvodech nejsou zjištěny některé skutečnosti, které by při správném použití zákona nálezu za základ položití bylo, tak zejména nezjišťuje rozsudek jednak, byli-li sobě obžalovaní vědomi způsobilosti svého jednání, stupňovati cenu předmětu potřeby, jednak jednali-li u využívání mimořádných poměrů vyvolaných válkou. Nezbylo tudíž než vrátiti věc dle § 288 čís. 3 tr. ř. nalézacímu soudu, by ji znova projednal a rozhodl.

Čís. 805.

»Lstivým předstíráním« (§ 197 tr. zák.) jest i připověď plnění, jež slibující již předem byl odhodlán neplniti, a pouhé nepravdivé tvrzení, kde důvěra je nutností nebo zvyklostí.

(Rozh. ze dne 21. dubna 1922, Kr I 1007/21.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmáteční stížnost obžalovaného do rozsudku krajského soudu v Hradci Král. ze dne 1. července 1921, jímž byl stěžovatel uznán vinným zločinem podvodu dle §§ 197, 200 tr. zák.

Důvody:

Zmateční stížnost se opírá o důvody zmátečnosti čís. 5 a 9 a) § 281 tr. ř. Důvod čís. 5 § 281 tr. ř. shledává v tom, že prvý soud neuvádí, v čem